

## IV. MŰVÉSZET

### ÍRÁSBELI BESZÁMOLTATÁS A ZENEI ALAPFOGALMAK TÉMAKÖRÉBŐL

AVASI BÉLA

Mindenféle tudományág első és legfontosabb feladata a szakterület alapfogalmainak pontos meghatározása, e fogalmak tartalmának és elnevezésének tisztázása, egyeztetése. Az alapfogalmak szinte ábécéi a tudományoknak. Minden további ismeret megszerzése, a részletkérdésekbe való elmélyülés, feltételezi az így értelmezett „ábécé” készséggé válását. Az alsófokú oktatásban a képzési idő javarészét az ismeretek begyakorlására szánják, a gyermekek többsége a pedagógusok segítségével nem lenne képes bizonyos készségi szint elérésére. A középiskolák már jobban építenek a tanulók önállóságára, s a rendszeres számonkérésre is lehetőség van.

A felsőoktatásban sokszor teljesen új tudományágakkal kell hallgatóinknak foglalkozniuk, olyanokkal, amelyek alapfogalmait az alsó és középfokú oktatás egyáltalán nem érintette. Ilyen esetekben az oktatóknak és a hallgatóknak különösen nehéz feladatuk van. Az alapfogalmak elsajátításával, bizonyos ismeretek készséggé válásával nem várhatnak a legközelebbi kollokviumig. Az oktatás folyamatossága sok tantárgyban megköveteli a hallgatóktól az óráról-óraóra való felkészülés valamilyen formáját. Az idegen nyelvek elsajátítását elképzelhetetlennek tartjuk az idegen nyelv szavainak megtanulása, a szókincs folyamatos bővítése nélkül. Egy-egy új tudományág fogalomvilága éppoly ismeretlen hallgatóinknak, mint az idegen nyelvek kifejezései, hiába szól az előadás magyar nyelven: „kínaiul” hangzik.

A főiskolai oktatási keretek a rendszeres begyakorlást sok esetben nem is teszik lehetővé, az oktatóknak az alacsony óraszámok miatt erre nincs is idejük. Viszont az érettségizett és felvételi vizsgát tett hallgatóktól elvárhatjuk, hogy maguk erejéből jussanak el a megkívánt készségi szintre. Ennek ellenőrzése, továbbá a folyamatosság és rendszeresség megkövetelése azonban már pedagógusi feladat. Az írásbeli beszámoló aránylag rövid idő alatt a teljes évfolyam tudásszintjéről hozzávetőlegesen helyes képet adnak. Körültekintően kell azonban kiválogatnunk, mely anyagrészek valók írásbeli beszámoltatásra, s milyen formában történjék azok bontása. Gondosan kell ügyelnünk arra is, hogy a kérdéscsoportok közel azonos nehézségűek legyenek. Meg kell állapítanunk egy olyan időnormát, mely a megkövetelhető átlagos készségszintet jelzi. Ki kell fejlesztenünk egy olyan értékelő rendszert, mely a helyes és helytelen megoldásokon belül is különbségeket állapít meg és az időtényezőt is megnyugtató módon veszi figyelembe. Ezek a megfontolások vezettek az elmúlt évek során, amikor kísérleteket folytattam a zeneelméletoktatás I. félévében az írásbeli beszámoltatás különféle formáival.

A főiskolai zeneelmélet-oktatás első félévének anyaga: zenei alapfogalmak és népdalelemzés. E két témakör módszeres feldolgozása együttesen történik: a népdal élő zenei valóságából kiindulva, azt elemezve jutunk el az elvont fogalmakhoz. A fogalmakat azonban önmagukban is vizsgáljuk, s az általánosítások és rendszerezések folyamán túllépünk a népdalok adta lehetőségeken. Az elmondottakból szinte

kínálkozik a kettősség: a népdalelemzés a szóbeli vizsga, a kollokvium tárgya, a zenei alapfogalmakból alakul pedig az írásbeli beszámoló anyag. A zenei alapfogalmak közül különösen a hangközök, hangsorok és harmóniák egységes szerkezetükben is sokféleséget mutató világa játszhat főszerepet az írásbelik anyagában. A témakörök egymásutánja a következő rendet mutatja:

### *Diatonikus hangközök*

- I. Szekundok, tercek, kvartok.
- II. Kvintek, szextek, szeptimek.

### *Öt- és hétfokú hangsorok*

- III. A pentatonía móduszai.
- IV. A diatonía móduszai. A három féle moll-hangsor.

### *Kromatika. enharmónia*

- V. Bővített-, szűkített- és enharmónikus hangközök

A szóbeli kollokviumot megelőző írásbeli vizsgán összefoglaló jellegű, összetett feladatok szerepelnek.

Az első írásbeli beszámoló a következő feladatokat tartalmazza:

#### I.

1. Írjon fel kis szekundot és kis tercet  és  hangoktól felfelé is, lefelé is!

2. Írjon fel nagy szekundot és nagy tercet  és  hangoktól mindkét irányban!

3. Írjon fel tiszta kvartot és bő kvartot  és  hangoktól mindkét irányban!

4. Bontsa fel az előző feladat kvart hangközeit tercre és szekundra, ahányféleképpen csak lehet! (A felbontásban csak kis és nagy szekund, ill. kis és nagy terc szerepelhet.) Nevezze meg a terceket és szekundokat!

A feladatok üresen hagyott négyzeteibe  különböző hangelnevezések kerülnek. A hallgatók az írásbeli beszámoló előtt egy héttel már megismerhetik a kérdéseket, így alkalmuk van gyakorolni tetszés szerinti hangokról a hangközöket. Megállapíthatják, hogy hányféle megoldása van mindegyik kérdésnek. Ellenőrizhetik magukat, hogy a megadott időtartam alatt képesek-e a kérdésekre felelni.

Az 1—3. feladatban megadott hangokról kell hangközöket kiszámítaniok mindkét irányban. Általános tapasztalat szerint a hangközök lefelé való számítását nehezebben végzik hallgatóink. (Érdekes, hogy éneklésben is ez a helyzet, felfelé valahogy minden dallamugrás könnyebb.) A hangközök kiszámításának nehézségi foka a megadott hangoktól függ. „C” hangról általában gyorsabban gondolkodnak mint más

hangokról. A törzshangok körében is könnyebb eligazodni, mint a módosított hangokkal tarkított hangközökben.

Elképzelhető-e valamiféle mérték, összehasonlító elv, mely biztosan megmondja, mely hangokról könnyebb, melyekről nehezebb bizonyos hangközök kiszámítása?

A tiszta kvintek sorozatát (kvint-oszlop) használhatjuk mérő eszköznek. A sorozat középponti hangjától, a „d”-től, mindegyik hangköz kiszámítása azonos nehézségűnek tűnik, akár felfelé, akár lefelé mérjük. A három feladat hangközei „d”-től a következő képet mutatják: (1. kottaábra)





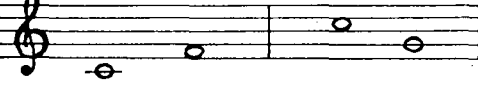
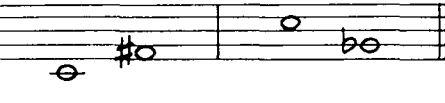
1

KIS SZEKUNDOK :	KIS TERCEK :
	
NAGY SZEKUNDOK :	NAGY TERCEK :
	
TISZTA KVARTOK :	BŐ KVARTOK :
	

Amelyik hangközbe „d”-től felfelé törzshang van, ott lefelé is törzshangot találunk. A módosított hangok közül az előjegyzés szerinti első kereszt az első b-vel, a második kereszt a második b-vel, s a harmadik kereszt a harmadik b-vel találkozik.

A szívesen fogadott „c” hang esetében már korántsem ilyen egységes a kép. (2. kottaábra)

2

KIS SZEKUNDOK :	KIS TERCEK :
	
NAGY SZEKUNDOK :	NAGY TERCEK :
	
TISZTA KVARTOK :	BŐ KVARTOK :
	

Nyilvánvaló, hogy „c”-től felfelé nagy hangközöket könnyebb számítani, mint kis hangközöket, lefelé ellenkező a helyzet. A „c”-vel körülbelül azonos nehézségi fokú a hangközsámítás „é”-hangtól, mert a tiszta kvintek sorozatában a centrális „d”-től az „é” éppoly messze van, mint a „c”:

a — g — d — á — é

Írjuk fel „é” hangtól is hangközeinket! (3. kottaábra)

(3)

KIS SZEKUNDOK :	KIS TERCEK :
NAGY SZEKUNDOK :	NAGY TERCEK :
TISZTA KVARTOK :	BŐ KVARTOK :

Hasonlítsuk össze a 2. és 3. kottaábra hangközeit! A kis szekundokban találjuk az előjegyzés szerinti negyedik b-t, ill. negyedik keresztet, a kis tercekben a második b-t, ill. második keresztet s. i. t.

Felírhatunk tehát olyan kezdőhang-párokat, melyektől felfelé és lefelé mért hangközök nehézségi foka közel azonosnak tekinthető.

Ilyenek (1) g-á, (2) c-é, (3) f-h, (4) b-fisz, (5) esz-cisz, (6) ász-gisz, (7) desz-disz, (8) gesz-áis, s i. t. E kezdőhangpárok sorrendisége egyszersmind a könnyebb hangközsámítástól nehezebb felé való fokozatokat is mutatja. Ha tehát négyféle, közel egyforma, feladatot akarunk megoldatni, akkor a következő kezdőhangpárokat írhatjuk az egyes feladatokba:

1. g és á, c és é, f és h, b és fisz.
2. esz és cisz, ász és gisz, c és é, g és á.
3. b és fisz, f és h, ász és gisz, esz és cisz.

Az első és utolsó kezdőhangpárok nehézségi értékösszege 10, a két középsőé 11, viszont ezekben található a többször begyakorolt „c” kezdőhang.

Az 4. feladat megoldásait („d” kezdőhang figyelembevételével) a 4. kottaábrában mutatjuk be:

4

Az idő-norma megállapításának alapfeltétele az egyes részfeladatok megoldásához szükséges időtartam mérlegelése. Miután a hallgatók már előre tudják a feladatok jellegét, vagyis azt, hogyan válaszoljanak, felkészülhetnek a gyors válaszadásra

Az első három feladatban 24 új hangközt kell hallgatóinknak felírniok, a negyedikben már ismert hangközöket 48 új hangközre bontaniok. A készségi szint hangközök esetében azonnali, vagy néhány másodpercnyi időt igényelhet a megfejtésre. A gondolkodást, leírást, ellenőrzést, s bizonyos külső és belső hátráltató tényezőket is figyelembe véve, az első három példában hangközönként 15 másodperc, a negyedikben 10 másodperc látszik optimálisnak. Ez összesen 14 percet jelent. Az elkészült feladatok átnézésére, esetleges javításokra még 2 percet számítva, az I. írásbeli beszámoló időtartama 16 perc. Az eddigi gyakorlat azt mutatta, hogy a valóban jeles hallgatóknak ez az időtartam elegendő is. Aki azonban nem készült el 16 perc alatt, az dolgozhat tovább, de már hibátlan eredmény esetén sem kap jelest.

Az írásbeli beszámoló osztályzata tehát két tényezőnek, a feladatok megoldási értékének és a megoldás időtartamának, összevetéséből adódik. Minden hangköz helyes felírása az első három feladatban 1 pontot, a negyedikben 1/2 pontot ér, az elérhető maximum tehát 48 pont. Aki ezt 16 perc alatt teljesíti, jelest kap. A pontértékek osztályzat-megfelelőit a következő táblázat mutatja:

Pontérték	48	46—47	44—45	42—43	40—41	37—39	34—36	31—33	—30
Osztályzat	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

(A tört osztályzatokat tréfásan jelesecske, jócska, közepesecske, elégségesecske jelzőkkel illetem.)

Minden percnyi időtúllépés 2 pont levonását jelenti, tehát pl. a 20 perc alatt megírt hibátlan dolgozat már csak közepes értékelést kap, a 26 perces hibátlan pedig elégtelent, stb. Ez utóbbi esetben ui. a készségi szint még igen alacsony.

Az első félévben az írásbeli beszámoló osztályzatai tájékoztató jellegűek. A hallgatók „kóstolót” kapnak a főiskolai követelményekből. Az oktató viszont a hallgatók tudásszintjébe kap bepillantást. Az így szerzett osztályzatok átlagát a félévi kollokvium értékelésébe számszerűen nem veszem figyelembe. Akinek mind-

egyik évközi beszámolója elégtelen, az még kaphat jelest is, és fordítva. E szélsőséges esetek azonban a valóságban szinte kizártak. A sorozatosan gyenge dolgozatokat készítő hallgatóknak a félévi vizsgán több és többféle kérdést tesznek fel, mint az írásbeli beszámolón jeles, vagy jó átlagot értek esetében. Így aligha fordul elő, hogy egy-egy „szerencsés” tétel a gyengébbeket jó osztályzathoz juttatja, viszont a balszerencse vagy valamely gátlás a jól felkészült hallgatóknak rosszabbat eredményez. A pedagógiai tapasztalat azt mutatja, hogy vannak, akik inkább írásban, mások inkább szóbeli feleletükben képesek többre. Ezért a kollokvium előtti írásbeli dolgozat eredményét is csak a szóbeli vizsgához mérten értékelem.

A továbbiakban, különösebb elemzés nélkül közlöm az első félév írásbeli beszámolójának feladatait, azok megoldását „d” hangra, idő-normáját és értékelő táblázatát.

## II. ÍRÁSBELI BESZÁMOLÓ

1. Írja fel a tiszta és a szűk kvinteket  és  hangoktól mindkét irányban!

2. Írja fel a kis szexteket és a kis szeptimeket  és  hangoktól mindkét irányban!

3. Írja fel a nagy szexteket és a nagy szeptimeket  és  hangoktól mindkét irányban!

4. Bontsa fel az előző feladatok kvintjeit és szeptimjeit tercekre, ahányféleképpen csak lehetséges!

5. Bontsa a fel 2—3. feladat szextjeit és szeptimjeit kvartra és egy maradék hangközre, ahányféleképpen csak lehetséges!

A feladatok megoldása „d” hangtól. (5. kottaábra)

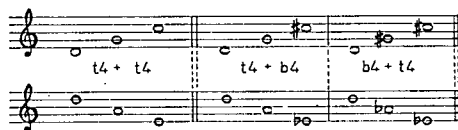
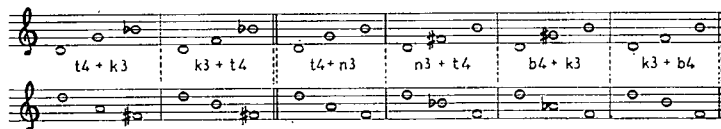
5

Musical notation showing intervals on a staff:

- TISZTA KVINTEK:  $d^1 - a^1$
- SZŰK KVINTEK:  $d^1 - a^{\flat 1}$
- KIS SZEXTEK:  $d^1 - f^{\sharp 2}$
- KIS SZEPTIMEK:  $d^1 - g^2$
- NAGY SZEXTEK:  $d^1 - f^2$
- NAGY SZEPTIMEK:  $d^1 - g^{\flat 2}$

Musical notation showing interval decomposition on a staff:

- $n3 + k3$ :  $d^1 - f^{\sharp 2}$  (Kis szextek)
- $k3 + n3$ :  $d^1 - g^2$  (Kis szeptimek)
- $k3 + k3$ :  $d^1 - a^{\flat 1}$  (Szűk kvintek)



Az idő-norma 40 perc. Az 1—3. feladatban 24 új hangköz van, ezekre 6 percet számunk. A 4. feladatban a hangköz-felbontás 96, az 5. feladatban 72 kisebb hangközt eredményez, ezekre 16 + 12 percet számítunk. Átnézésre, javításra 6 perc juthat.

#### Értékelő táblázat

Pontérték	96	94—95	92—93	90—91	87—89	84—86	81—83	78—80	—77
Osztályzat	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

Az 1—3. feladat minden egyes hibátlan hangköze, valamint a 4—5. feladat hibátlan hangközfelbontásai egyaránt 1 pontot érnek ( $8 + 8 + 8 + 36 + 36 = 96$  pont). Minden 2 perc idő-túllépés 3 pont levonást jelent.

### III. ÍRÁSBELI BESZÁMOLÓ

1. Írja fel az öt pentaton módusz hangsorát ereszkedő dallamban  és

közös kezdőhangról!

2. Írja fel azokat az ötfokú hangrendszereket, melyekben  nagy

terc, ill.  kis szext található!

3. Írja fel azokat a pentaton rendszereket, melyekben  kis terc, ill.

nagy szext található!

A feladat megoldását „d” hangról a 6. kottaábra mutatja.

⑥

Az idő-norma 10 perc. Egy-egy pentaton hangsor felírására 1/2 percet számítunk (az 8 perc), átnézésre, javításra 2 perc jut.

*Értékelő táblázat*

Pontérték:	16	15	14	13	12
Osztályzat:	5	4	3	2	1

A hibátlanul felírt pentaton hangsorok mindegyike 1 pontot ér (10+2+4=16 pont). Időtúllépés esetén két percenként 1 pont levonás.

**IV. ÍRÁSBELI BESZÁMOLÓ**

1. Írja fel a hét diatonikus hangsort  közös hangról felfelé! Nevezze meg mindegyiket!

2. Írja fel azokat a diatóniákat, melyekben  bővített kvart, ill.  szűkített kvint található!

3. Írja fel azokat a diatóniákat, melyekben  kis szekund, ill.  nagy szeptim található!



4. Írja fel  közös hangról a DÓ-végű öt- és hétfokú hangsorokat!  
Nevezze meg mindegyiket!

5. Írja fel  közös hangról a LÁ-végű öt- és hétfokú hangsorokat!  
Nevezze meg mindegyiket!

A feladatok megoldását „d” hangról a 7. kottaábrán láthatjuk.

(7)

Az idő-norma 18 perc. Egy-egy hangsor felírására 1/2 percet számítunk, átnézés-re, javításra 3 percet.

Értékelő táblázat

Pontérték:	30	29	28	27	26	25	24	23	—22
Osztályzat:	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

A hibátlanul felírt hangsorok mindegyike 1 pontot ér (14+2+4+4+6=30 pont)  
Az időtúllépés minden percéért 1 pont levonás jár.

### V. ÍRÁSBELI BESZÁMOLÓ

1. Írja fel a szűkített hangközöket  hangtól felfelé és  hangtól lefelé!

2. Írja fel és nevezze meg az előző feladat enharmónikus hangközeit!

3. Írja fel a bővített hangközöket  hangtól felfelé és

hangtól lefelé!

4. Írja fel és nevezze meg az előző feladat enharmónikus hangközeit!  
Kezdő-pár tervezet az 1. és 3. kérdéshez négyféle feladatlagra:

1.  és ,  és ,  és ,  és .

2.  és ,  és ,  és ,  és .

A szűkített hangközöket keresztrel módosított hangoktól felfelé, b-vel módosítottaktól lefelé könnyebb számítani. A bővített hangközök esetében pont fordítva. A feladat megoldását „d” hangról a 8. kottaábrán láthatjuk.

8

Exercise 1: A two-staff musical notation. The top staff contains notes labeled sz2, sz3, sz4, sz5, sz6, sz7, and sz8. The bottom staff contains notes labeled xa, #, #, #, xa, #, #.

Exercise 2: A two-staff musical notation. The top staff contains notes labeled t1, n2, n3, b4, t5, n6, and n7. The bottom staff contains notes labeled #, #, #, #, #, #, #.

Exercise 3: A two-staff musical notation. The top staff contains notes labeled b1, b2, b3, b4, b5, b6, and b7. The bottom staff contains notes labeled #, #, #, #, #, #, #.

Exercise 4: A two-staff musical notation. The top staff contains notes labeled k2, k3, t4, sz5, k6, k7, and t8. The bottom staff contains notes labeled #, #, #, #, #, #, #.

Az idő-norma 17 perc. Hangközönként 15 másodpercet számítva (56.15), 14 perc, átnézésre, javításra 3 percet szánva.

Értékelő táblázat

Pontérték:	56	54—55	52—53	50—51	48—49	46—47	44—45	42—43	—41
Osztályzat:	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

A hibátlan hangközök 1—1 pontot érnek. Időtúllépés esetén 2 perc 3 pontnyi levonást jelent.

Aki az öt írásbeli beszámolót soknak tartja, annak az első két dolgozat témájának összevonását ajánlom, pl. a következő kérdéscsoportban:

### ÍRÁSBELI BESZÁMOLÓ A DIATONIKUS HANGKÖZÖKBŐL

1. Írja fel a „kis” hangközöket  és  hangoktól mindkét irányban!

2. Írja fel a „nagy” hangközöket  és  hangoktól mindkét irányban!

3. Írja fel a diatonikus kvartokat és kvinteket  hangtól felfelé és  hangtól lefelé!

(A „kis”, ill. „nagy” hangközök a szekund, terc, szext és szeptim jelzői, diatonikusak a tiszta és bő kvartok, valamint a tiszta és szűk kvintek.)

Az idő-norma 12 perc, egy-egy hangközre 15 másodpercet számítva (40.15), 10 perce átnézésre, javításra 2 perc jut.

Értékelő táblázat

Pontérték:	40	38—39	36—37	34—35	32—33	30—31	28—29	26—27	—25
Osztályzat:	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

Minden hibátlan hangköz tehát 1 pontot ér. Időtúllépés esetén kétpercenként 3 pont levonás.

A hangközfelbontásos gyakorlatok ilyenkor házifeladatok lehetnek.

Az öt- és hétfokú hangsorok témaköre is összevonható egy írásbeli beszámolóba.

A félév vége felé összetettebb jellegű feladatokat is adhatunk a hangközök és hangsorok világából.

1. Írjon fel nagy tercet  hangtól mindkét irányba! Írja fel azokat a LÁ-pentaton hangsorokat, amelyekben e hangközök találhatóak, írja fel e nagy tercek enharmónikus hangközeit! Miféle moll hangsorokban található ez utóbbi hangközök? (A feladat megoldását „d” hangtól a 9. kottaábrán láthatjuk.)

9

Musical notation for exercise 9. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 8/8. The bottom staff is in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a time signature of 8/8. The notes in the top staff are G4, A4, B4, C5, and D5. The notes in the bottom staff are G3, F3, E3, D3, and C3. The lyrics 'LÁ DÓ MI' are written below the top staff.

Musical notation for exercise 9, continuing from the previous system. The top staff has a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 8/8. The bottom staff has a key signature of one flat (Bb) and a time signature of 8/8. The notes in the top staff are G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and A5. The notes in the bottom staff are G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, and F2. The lyrics 'n3 sz4 LÁ SZI DÓ LÁ' are written below the top staff.

ESZ- ÉS H- ÖSSZHANGZATOS ÉS DALLAMOS MOLL

2. Írjon fel kis tercet  mindkét hangtól mindkét irányban! Írja fel azokat a MI-pentaton hangsorokat, amelyekben e hangközök találhatóak! Írja fel e kis tercek enharmónikus hangközzeit! Miféle moll hangsorokban találhatóak e hangközök? (A feladat megoldását „d” hangtól a 10 kottaábrán láthatjuk.)

10

Musical notation for exercise 10. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 8/8. The bottom staff is in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a time signature of 8/8. The notes in the top staff are G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and A5. The notes in the bottom staff are G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, and F2. The lyrics 'k3 MI LÁ DÓ MI SZÓ' are written below the top staff.

Musical notation for exercise 10, continuing from the previous system. The top staff has a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 8/8. The bottom staff has a key signature of one flat (Bb) and a time signature of 8/8. The notes in the top staff are G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and A5. The notes in the bottom staff are G3, F3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, and F2. The lyrics 'k3 b2 LÁ FÁ SZI LÁ' are written below the top staff.

FISZ- ÉS ESZ-ÖSSZHANGZATOS MOLL HANGSOROK

3. Írjon fel bővített kvartot  hangtól mindkét irányban! Írja fel azokat a dór hangsorokat, amelyekben e hangközök találhatók! Írja fel e bővített kvartok enharmónikus hangközeit! Írja fel azokat a mixolid hangsorokat, amelyekben ez utóbbi hangközök találhatók! (A feladat megoldását „d” hangtól a 11. kottaábrán láthatjuk.)

11

H- ÉS F- DÓR HANGSOROK

B- ÉS É- MIXOLÍD HANGSOROK

Az ilyen összetettebb jellegű feladatok természetesen időigényesebbek, példánkint 5–6 percet számíthatunk a megoldásra, 1–2 percet átnézésre, javításra.

A hangközök begyakorlására gyakorta írunk olyan dallamokat, melyekben ellentétes irányú hangközök követik egymást. Különösen érdekesek az olyan „cikk-cakk” dallamok, melyekben ugyanazon hang és hangköz csak egyszer fordul elő. (A dodekafóniában az ilyen összintervallum sornak nevezik. Az első példa a diatonikus hangközöket gyakoroltatja, a másodikban benne van az összes szűkített és bővített intervallum is.)

1. Írja fel a következő hangköz-sorozatot, úgy hogy mindig ellentétes irányú hangközök kövessék egymást:

n3—b4—n6—n2—k2—k3—t4—sz5—t5—k6—k7—n7!

a) Kezdje felfelé  hangtól!

b) Kezdje lefelé  hangtól!

(Megoldása „d” hangtól a 12. kottaábrán látható.)

12

Idő-norma 6 perc

*Értékelő táblázat*

Pontérték:	24	22—23	20—21	18—19	—17	
Osztályzat:	5	4	3	2	1	

Minden percnyi időtúllépésért 2 pont levonás.

2. Írja fel a következő hangokat úgy, hogy az előző példához hasonlóan, ellentétes irányú hangközök váltakozzanak a dallamban:

ász — desz — esz — gesz — b — cesz — f — fesz — c — bb — g — eszesz  
 — d — fizisz — a — hisz — e — eisz — h — aisz — fizs — disz — gisz — ász!

Kezdje a dallamot a) felfelé is; b) lefelé is! Állapítsa meg az egymást követő hangközöket!

(A 2. feladat megoldása rövidített írásmóddal: a) t4-k7- k3-k6- k2-sz5- sz8-sz4-sz7- sz3-sz6- sz2-b3- b6-b2- b5-b1- b4-n7- n3-n6- n2-t5 b7) b) e hangközök megfordításai.)

Idő-norma 15 perc.

*Értékelő táblázat*

Pontérték:	48	47	46	44—45	42—43	40—41	38—39	36—37	—35
Osztályzat:	5	4/5	4	3/4	3	2/3	2	1/2	1

Minden percnyi időtúllépésért 1 pont levonás.

Az eddig ismertetett írásbeli beszámolóktól eltérő jellegű feladatokat is adhatunk hallgatóinknak, akár a tankönyv példáit is felhasználhatjuk e célra. Törekedjünk azonban arra, hogy hallgatóink ne csak pontosan, értelmesen, hanem gyorsan is dolgozzanak. Beszélgetéseink során nem győzöm eleget hangoztatni, hogy a hangközök, a hangsorok és akkordok szerkezetét olyan jól kell ismerniök, hogy az ilyen jellegű kérdésekre képesek legyenek azonnal válaszolni.

A jól képzett muzsikusnak e zenei alapfogalmakat a kis egyszeregy készségi szintjén kell tudniok. E szinten a hosszadalmas gondolkodás, számítás minden további haladásnak fékjévé válik. Épp ezért szigorúan ragaszkodjunk a megadott idő-normákhoz, mert az idő túllépése épp' oly hiba, mint a helytelen válasz. Sok-sok gyakorlással mindenki elérheti, hogy a hangközöket, hangsorokat, akkordokat gyorsan és pontosan értelmezze. Muzsikusoknak talán felesleges hangoztatnunk: a leírt hangjegyek, kottafejek megszólaltatása, meghallása mindennél fontosabb, de mindez magasabbrendűvé válik, ha az értelemmel párosul.

## SCHRIFTLICHE RECHENSCHAFTSABGABE ÜBER DIE THEMEN DER MUSIKALISCHEN GRUNDBEGRIFFE

*Béla Avasi*

Verfasser entnimmt dem Lehrstoff des ersten Semesters des musiktheoretischen Unterrichtes an der Pädagogischen Hochschule Aufgaben zwecks Ermessung der erworbenen Kenntnisse. Die Veranschaulichung des Stoffes erfolgt anhand von Notenbeispielen.

## ПИСЬМЕННЫЙ ОТЧЕТ ПО ТЕМЕ ОБ ОСНОВНЫХ ПОНЯТИЙ МУЗЫКИ

*Б. Аваши*

Автор ставит задачи по материалу обучения истории музыки первого семестра в институте с целью проверки знания. Материал он иллюстрирует нотными примерами.